

Magyar Képzőművészeti Egyetem Doktori Iskola

Hol a szobrászat mostanában?

DLA értekezés tézisei

Cseh Lili

2009

Témavezető: Körösnéyi Tamás egyetemi docens

A dolgozat témája

Doktori dolgozatom témája a kortárs szobrászat. Abból a tapasztalatból indultam ki, hogy, bár számtalan helyen használjuk ezt a szót, jelentése nem tisztázott. Ennek egyik oka lehet, hogy a 20. században végbemenő változások során a szobrászat minden újító törekvést magába olvasztott, ezáltal annyira kitágult, hogy mára megszűntek azok a jellegzetességek, ami alapján elkülöníthető művészeti ágként lehetne kezelni. Gyakorlatilag minden térbeli tárgy, vagy térbeli vonatkozású művészeti alkotás szerepelhet szoborként. Viszont, létezik egy olyan művészeti gyakorlat is, ami a szobrászat hagyományain alapul. Dolgozatomban a kortárs szobrászat témáját innen közelítem meg: azt vizsgálom, hogyan viszonyulnak a mai alkotók a szobrászat hagyományos fogalmához¹, milyen szerepet kap művészeti tevékenységükben ez a viszonyulás.

A kiindulás személyes indíttatású, mivel saját alkotói tevékenységemet jelentősen befolyásolja a szobrászat. Célom, felismerni, és tudatosítani a szobrászat munkáim létrejöttében betöltött szerepét.

A dolgozat módszerei

1.

Feltételezésem, hogy a *szobrászat*, a *szobor* és a *szobrász* fogalmak viszonyában mutatkozhat meg igazán a kortárs szobrászat összetettsége. Ezért, a későbbi kutatás megalapozásaként, meghatározom e fogalmak számomra fontos jellemzőit:

A jelenkorban az olyan művészeti tevékenység számít *szobrászat*nak, amelyben jelen van a múlt szobrászatához való viszonyulás. Így a mai szobrászatban a modern szobrászatra illetve a szobrászat kiterjesztett tere² kifejezéssel illelhető korszakra adott reakciót is kereshetjük.

A jelenkori *szobor* olyan műtárgy, aminek

- kézzel fogható anyaga van,
- az alapanyag az alkotó szándéka szerinti megformáltsággal rendelkezik,
- létrejöttében szerepet játszott a szobrászathoz való viszonyulás szándéka,
- a tárgy „milyensége” (megformáltságának jellegzetességei) lényeges tartalmakat hordoz, és nem kevésbé fontos szerepet kap, mint annak „mi-sége” (mit akar láttatni, mit jelent).

Ha a jelenkorban egy művész *szobrász*ként határozza meg magát, ez utalhat a szobrászathoz való viszonyulásának szándékára. Én azonban a

- tehetség,
- képzettség,
- mesterségbeli tudás,
- és alapvető beállítódás kritériumai szerint tartok valakit szobrásznak.

2.

A képzőművészet megnyilvánulási lehetőségeinek jellege miatt (a művekkel való közvetlen találkozás) a *szobor* a legfontosabb és egyben a leginkább vitatható a három vizsgált fogalom közül.

---

¹ A modern szobrászat korszakáig kialakult szobrászat-felfogás, a későbbiekben *szobrászat*-ként használom

² A Rosalind E. Krauss által használt kifejezés a posztmodern szobrászatra. In: *A szobrászat kiterjesztett tere, Enigma*, 1999, 20-21. sz.

Véleményem szerint vannak olyan esetek, ahol lényeges értelmezésszerű különbséget hoz felszínre a szobor–nem szobor kérdés. Ilyenek a:

- „szobornak látszó tárgyak” (például Kis Varsó: *Neferiti teste*, illetve Varga Ferenc: *Sikertelen kísérlet a szoborfaragásra hívó készítés megtagadására*), vagy a
- „jobb híján szobor”-nak nevezhető művek (Pl: Kicsiny Balázs: *Ivócsarnok, Munkavégzés folyamatban*), melyeket első ránézésre szoborként tételezhet a néző, de a *milyenség* illetve az ebből kiolvasható *szándék* alapján én nem szoborként definiálok.

Vannak olyan –formailag az előzőkhöz hasonló– művek, melyeket e szempontok alapján tartok szobornak (Pl: Nagy György Kálmán: *Húspiác*).

Azt gondolom, nem minden képzőművészeti alkotás esetében lényeges eldönteni, hogy az szobor-e vagy sem. Olyan esetekben sem, ahol a kérdés kézenfekvőnek tűnik, mint a:

- határesetek, (Pl: Frank O. Gehry: *Guggenheim Múzeum*, Bilbao), vagy az olyan művek, ahol –lényeges kifejező eszközeit tekintve– hasonló művészeti ágakkal kombinálódik a szobrászat.

3.

A kortárs szobrászat témáját a gyakorlat felől közelítem meg, ezért fontosnak tartom megismerni, és megismertetni az alkotók személyes gondolatait. Ezen kívül saját munkáimat úgy tudom leginkább elemezni, ha gyarapítom tudásomat a létrejöttükben nagy szerepet játszó közegről. Ezért interjúkat készítettem tíz általam szobrásznak gondolt művésszel, akik saját alkotói ténykedésüknek meghatározó alakjai: Előd Ágnes, Kotormán Norbert, Péli Barna, Kovách Gergő, Szabó Ádám, Huszár Andrea, Gálhidy Péter, Csepregi Balázs, Erős Ágost Koppány és Duronelly Balázs.

A kérdéseket négy csoportra osztottam:

- Az 1. kérdéscsoport az *szobrászat, szobor, szobrász* fogalmakhoz való tudatos viszonyulásra vonatkozott,
- a 2. kérdéscsoport a munkamódszereket vizsgálta, arra vonatkozott elsősorban, hogy kinek a munkáira vonatkoztathatók a *szobor* általam meghatározott jellegzetességei,
- a 3. kérdéscsoport a művészettörténet szerinti hagyományosnak tekintett *szobrászathoz*, illetve a modern szobrászat fogalmihoz *való viszonyulást* vizsgálta,
- a 4. kérdéscsoport a *szobrász* szakmához való viszonyra kérdezett rá.

Az interjúkat kérdéscsoportonként elemeztem. Ennek segítségével igyekeztem olyan jellegzetességeket megállapítani, melyek csak az általam kortárs szobrászatként érzékelt jelenség sajátjai.

Eredmények

1.

Az interjúk alapján a következő összefüggéseket állapítottam meg a *szobrászat, szobor és szobrász* fogalmak kapcsolatában:

A múlt szobrászatához való viszonyulás a kortárs szobrászatban megnyilvánulhat fogalmi szinten, a koncepcióban; a hagyományos szobrászat fogalmainak vagy eszközeinek használatában is, de nem jelenti azt, hogy feltétlenül szobor formájában jelenik meg. Ha egy művészt kizárólag a művei alapján próbálunk meghatározni, saját önmeghatározásától eltérő

eredményt kaphatunk: vannak, akik e szerint a *szobrász*, műveik pedig a *szobor* fogalom kritériumaival rendelkeznek, de nem tartják magukat szobrásznak, sem műveiket szobornak. És ugyanez fordítva: vannak, akik magukat szobrásznak, műveiket szobornak tartják, de ez nem olvasható ki egyértelműen a műveikből.

Tehát a kortárs képzőművészetben a *szobrászat*, *szobor* és *szobrász* fogalmak viszonyát tekintve nem állítható fel egy általános képlet. E fogalmak egymáshoz való viszonya szinte minden vizsgált esetben különböző.

2.

Az interjúmban elhangzottakat összevettem a megkérdezettek műveivel, ami alapján négy különböző művészi attitűdöt különböztettem meg. Ezeket a modern szobrászat és a „szobrászat kiterjesztett tere” fogalmakhoz képest határoztam meg.

- A megkérdezett művészek egyik része a szobrászathoz inkább elméleti szinten kapcsolódik, konceptuálisan használják a legtöbb szobrászati fogalmat, de nem használják a szobrászat hagyományos eszközeit, gyakran nem szobrokat hoznak létre. De, mivel elméleti szinten, verbálisan erősen kötődnek a szobrászathoz (szobrásznak tartják magukat, fontosnak tartják a szobrászat szakmaiságát: képzést, tehetséget) tevékenységük a szobrászat újraértelmezéseként fogható fel. Ez a „szobrászat kiterjesztett tere”-ként meghatározott szobrászat fogalomhoz kapcsolja tevékenységüket.

- A művészek másik része, akik használják a szobrászat hagyományos eszközeit, de elméleti szinten nem törődnek a szobrászat fogalmaival, nem olvasható ki munkásságukból a szobrászat megújítására való törekvés. Gyakran hoznak létre szobrokat, de nem szoborként tekintenek ezekre a művekre, magukat nem tartják szobrásznak. Nem kötelezik el magukat a szobrászat mellett, használnak más médiumokat is, ezt azonban nem a szobrászat kereteinek átlépéseként élik meg. Ez alapján valóban új szobrászat-felfogásként értelmeztem az ő tevékenységüket.

- A harmadik attitűdöt egy művész képviseli: számára fontosak a szobrászat fogalmai, és szobrokat készít. Műveit a szobrászat határain belül igyekszik létrehozni. Ezáltal a modern szobrászathoz köthető a tevékenysége.

- A negyedik viszonyulás nem igazán értékelhető a szobrászat ilyen jellegű megközelítésében.

Az interjúk zöméből kiolvasható a mű magvalósításának fontossága. Sokan kiemelik a saját kezű megvalósítás, és az eközben kialakuló tartalmak fontosságát. Kiderül, hogy sokan alkalmaznak olyan munkamódszert, melyben a gondolat rögtön fizikai cselekvéssel társul és ez rögzül az anyagban. Ez lehet a megnyilvánulása annak a hozzáállásnak, amit többen is megfogalmaztak a művészet és az élet viszonyáról: az alkotás nem egy elkülöníthető rendszerben kezelendő dolog, hanem az élet természetes része. Azt gondolom ezzel az alkotási módszerrel eredményesen használhatók fel a szobrászat eszközei.

3.

A személyes tanulság levonásához magam is megválaszoltam az interjúk kérdéseit.

Válaszaimat összevetve az eddigi eredményekkel, az alábbi következtetésekre jutottam:

- Az, hogy magamat nem tekintem egyértelműen szobrásznak, de mégis a *szobrászat* által befolyásolt műveket hozok létre, feszültséget teremt az alkotásról való gondolkodásomban.

- Eddigi munkáimat nagy mértékben meghatározták a szobrászat nem teljesen tudatosan kezelt elemei. A szobrászat kereteinek kitágítása sokszor nagy jelentőséget kap az

3

értelmezésükben, emellett az anyaghasználat is a szobrászathoz köti őket. Ezt az alkotásban egy olyan gátnak gondolom, mely túlságosan behatárolja a műveket. Ez lehet az oka annak is, hogy a szemlélők számára sokszor nem egyértelmű munkáim szobrászathoz való viszonya. - Azzal, hogy meghatároztam azt a művészi hozzáállást, és alkotási módot, ami ténylegesen újdonságot jelent a szobrászatban, magam számára is körvonalazódott egy lehetséges irány.

4.

A személyes tanulság összekapcsolható az általános tanulsággal:
A szobrászat eszközeinek szabad, a szobrászat fogalmaitól független használata hatékonyan használható fel személyes tartalmak megfogalmazására. Ez az alkotási mód feltételezi az anyaggal való közvetlen kapcsolatot, a tervezés és kivitelezés szétválaszthatatlanságát, minek eredményeként a mű a készítés során rengeteg tartalommal gazdagodik. Ez a munkamódszer viszont csak akkor lehet igazán sikeres, ha a művész rendelkezik szakmai tudással, tehetséggel és megfelelő képzettséggel.
Ilyen megközelítésben visszaigazolást nyer az általam meghatározott fogalmak fontossága és értelmet nyer kortárs szobrászatról mint a képzőművészettől elkülöníthető jelenségről beszélni.